

ես, Տէր Առաքեալ, անձամբ տառապեալ,
Վասն իմ հայեցեք, ընթերցողք, ի Տեառնէ
զթողութիւնս :

Ձեզբայրն իմ զԲարսեղ, քահանայն անմեղ,
եւ զհայրն իմ Դաւիթ յիշեցէ՛ք յազօթս ձեր
զօրեղ :

եւ որ զմեզ յիշէ ի յուղիղ սրտէ
Մաղկալից պըսակն ընկալցի նա ի Քրիստոսէ :

Թիւ Հուրց մեծի՝ ութ հարիւր տարի
եւ յիսուն 'ւ երեք էր մտեալ, որ զայս բանս
գրեցիս (1)

(Ս. Դաւթաւու Անապիք ք. 1339
եւ 1330, Տաղարմէք):

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՔԱՆԱԲԱԿՐՈՒԹԻՒՆ

Թուսօ-ճափոնական պատերազմին մէջ Ճա-
փոնը ինքզինքը յայտնեց իբր առաջնակարգ
զինուորական ազգ մը, հաւասար Անգլիոյ եւ
Գերմանիոյ, Անոնք սակայն որ այդ պատերազ-
մին սպասեցին՝ ճափոնցիները քաղաքակրթ-
թութեան չափը զինուորական զօրութենէն
դատողներն են. պատերազմին առաջ, ճափոն-
ցիք արդէն յայտնած էին իրենց քաղաքակրթա-
կան ամենաբարձր կարողութիւնները՝ իրենց
հրաշալի դիզարուեստով որ՝ ԺԹ. դարու վեր-
ջին քառորդին՝ խորապէս ներգործեց եւրոպա-
կան արուեստին վրայ, իրենց կառավարական
բեմիմին ղէպի ազատականութիւն արագ բնա-
շնորհմամբ, իրենց ցոյց առած զարմանաւոր
դիւրութեամբը իւրացնելու եւրոպական քաղա-
քակրթութիւնէն ինչ որ իրենց բնիկ քաղաքա-
կրթութեանը կը պակսէր։ Թուսիոյ հետ բաղ-
դատուելով, միմիայն գրականութեան մէջ է

(1) Այս կտորը պէտք է գրուած ըլլայ երգուելու հա-
մար. ձեռագիրը կը պարունակէ հետեւեալ նշանակութեամբը.
10րդ տունէն առաջ՝ « Դասքն Հրեական » ինչ ցոյնն աստ՝,
11րդ տունէն առաջ՝ « Անճառ միայն հօրն երկնաւոր » ինչ
ձայն է. 28րդ տունէն առաջ՝ Յարեապալին ձայնն աստ՝:

որ ճափոն վար կը մնայ անկից. ճափոնցիք ու-
նին քնքուշ ճշմարտեղծութիւն մը, բայց դեռ
չունին ճասթաշիվ սքեյներ, Թուրկինէ ֆիներ, Թուս-
թոյներ, կարքիներ. այսուհետեւ այդ ալ պիտի
ունենան անշուշտ. Վերջին պատերազմը ապա-
ցուցուց միայն թէ ինչքան հոյակապօրէն յա-
ջողեր էին՝ շատ քիչ ատենուան մէջ՝ Նորայտի
զինուորական արուեստը, սպառազինական յա-
ռաջդիմութիւնները իւրացնել. Այդ պատե-
րազմը սկսած է ունենալ եւ գեռ պիտի ունե-
նայ տիեզերական քաղաքակրթութեան համար
ամենակարեւոր հմտւանքներ, որոնցմէ ինքն
խիկ Ռուսիա պիտի օգտուի՝ վերանորոգուելով,
եւ զառնալով իր պատմական ճշմարիտ ուղե-
գծին՝ այն է ղէպ ի Արեւելք յառաջխաղացու-
թեան՝ իբր արեւմտեան քաղաքակրթութեան
պաշտպան ընդդէմ մահմետական ագիտութեան
ու վայրենութեան։ — Շահական կը նկատենք
Անալիսի մէջ՝ հրատարակել թարգմանութիւնը
չարք մը ուսումնասիրութեանց ճափոնի քաղա-
քակրթութեան, բարբերուն, արուեստներուն
ու գրականութեան վրայ :

ՃԱՓՈՆԸ

ազդ Արեւու պետու-
թիւնը կամ Նիփոնը
(մեր ճափոն բառը
Նիփոնն չինական ար-
տասանութեան աղա-
ւազումն է)՝ կը տա-
րածուի՝ հեւստէն մին-
չեւ Քամչաթքա, հա-
րաւէն՝ մինչեւ Հոնկ-Բոնկ. արեւելքէն Ուղա-
ղական Ովկիանոսը կը թանայ զայն, արեւ-
մուտքէն՝ Սիւրիսի ծովը, ճափոնի ծովը եւ

Չինաց ծովը : Իր ամբողջական ամբարձուքի ինքը 417,412 քառակուսի քիլոմետր է : Սյա պետու-թիւնը արշիպելագոս մըն է՝ կազմուած հազա-բաւոր կղզիներէ, որոնց հինգ հարիւր քսան եւ չորսը բնակուած են , այդ կղզիներուն միծա-գոյններն են Սեզո , Հոնտո , Քիուչուե , Շիքուե եւ Ֆորմոզա . վերջինը ձափոնին կը պատկանի 1845ի Շինանոզկէի քաշաքընէ ի վեր , եւ Սեզո քաղթաւորուած շատ գանդաղ կը յառա-ջանայ , քուն ձափոնը կը բազկանայ ուրեմն Հոնտոն (226,510 ք. ք.) , Քիուչուե (40,935 ք. ք.) եւ Շիքուե (18,210 ք. ք.) :

Շինանոզկէի նեղուցը , Հոնտոի եւ Քիուչուեի միջեւ , գետէ մը աւելի լայն չէ , ամենէն նեղ անցքը Պուկո-Նաուային , որ կը գտնէ Քի-ուչուեի Շիքուեին , աշխարհարարական երեք մզոնի լափ իսկ լայն չէ Շիքուեի եւ Հոնտոի միջեւ կը գտնուի Ավամի կղզին . Նաբութուն , Ավամիի եւ Շիքուեի միջեւ , Իլուեմին Ավա-թիի եւ Հոնտոի միջեւ , աւելի նեղ են քան Պուկո-Նաուան : Մովը որ կը տարածուի երեք կղզիներուն մէջտեղը եւ այդ չորս նեղուցներով Ովկիանոսին հետ կը հաղորդակցի , Ներքին Մով (ճափոնիւն Սեքուիչի) անունն ստացած է . իր քիչ խորութիւնը եւ բազմաթիւ կղզիները , ցոյց կուտան թէ նոր ժամանակներու մէջ կազմուած է : Քիուչուեի եւ Քորէայի միջեւ կը գտնուի Ջուչիմա եւ Իքիլիմա , որոնք միշտ ձափոնին պատկանած են . Ջու բաժնուած է ցամաքէն՝ Պուկիթիի նեղուցով , եւ արշիպելագոսէն՝ Քուուկիւմերի նեղուցով :

Արիպելագոսի կղզիները կը յենուն կրանի-տէ հիմունքի վրայ եւ ուրիշ պլուտոնական քարերու , որոնք՝ արեւելքէն՝ կ'եղրեն ծովային ամենամեծ խորութիւններու որ ծանօթ են ցարդ , Հոնտոի եւ Քիուչուեի ողնազինք կ'ուրուանշուի լեռնաշղթայով մը որուն ուղղութիւնը հիւսիս-արեւելքէն հարաւ-արեւմուտք է : Բարձրագոյն կատարները հրաբուխներ են . շատերը կը բարձրանան կրկններու մէջտեղը , եւ իրենց մոխիրի ու լավայի կոներտն ներդաշնակ գծերը կը հա-կապակերին քաղաքաւանջ ձևերուն հետ ա-պառաժաւ սարերուն որ չոճիի անտառներուն վերեւ կը ցցուին Ամբողջ արշիպելագոսին մէջ , տասներեւիս հրաբուխ կայ՝ գոյծով վիճակի մէջ . միայն երկուքը կը պատկանեն Հոնտոի , մարած

հրաբուխներու թիւը անգինն է : Հողին հրաբու-խային բնութիւնը երկիրը ենթակայ կը զարճնէ յանախաղէպ ժածերու . ամառը , ցնցումները գրեթէ ամնորեայ են . եւ ցարդ՝ մէկ դարու մէջ երեք չորս աղէտք պատահած է : Տաք ակունքները եւ հանքերը առատ են . ձափոնը հարուստ է մասնաւորապէս պղինձով , երկաթով եւ ածու-խով , Կեղրտնական շղթային ճիւղաւորումները երկրին շատ մը մասերուն մէջ կը տարածուին մինչեւ ծովը , ուր ափուէքը մահկաձեւ կը փոր-ուի խորունկ « ֆիորտ » ներ կազմուով . բոլոր միւս մասերուն մէջ , ափերը ցած են ու ճախ-ճախտ : Հոնտոի մէջ երկու մեծ դաշտ կայ միայն . արեւելեան կողմը , Քիւանթուն , կեղրտնէ Նամաթուն եւ Իլը . այդ դաշտերուն մէջ է որ կը կանգնին ամենէն կարեւոր քաղաքները . Քիւանթո մէջ՝ Թոքիօ , Նորհամայի խորալուր նաւահանգստով , Նամաթոն մէջ՝ Քիլոթօ , լեռ-նային մասին սեւմին վրայ , Օլաքայի մեծ ար-ուեստադիտական քաղաքը եւ Կույէի նաւահան-գիստը , արշիպ , հողը աշխարհ անարթ է , ան-տառները սոյնքան ընդարձակ , որ երկրին հազու տասնընձիգ հարիւրերորդը կրնայ մշակուիլ , Գետերը բազմաթիւ են . օչ մէկը ընդարձակա-ծաւալ աւազան մը ունի . անոնց փոքր , յաճախ ցամաք , մրիկէն յորդացած ջուրերը չի կրնար պարունակել . ողողումն բոլոր յաճախաղէպ են , դաշտերը , միւսաւանդ Քիւանթուն , ախոռաւ են գետակներով եւ ջրանցքներով . կան շատ լճեր , որոնց մեծագոյնն է Պիլան :

Ձափոնի կլիման այն է որ կը տեսնուի ասի-ական ցամաքին վրայ . ձմեռը ցուրտ եւ չոր , տաք ու անձրեւոտ՝ երբ կիչէ ամառնային հովը . բայց ամառովը հարաւային ծովափը , արեւ-ւելեան ծովափը եւ արեւմտեան ծովափը մինչեւ Ջուչիմա , կ'ոսողուն տաք հոսանքով մը , նման Կուլփիւրիւնին , որուն բարեխառնութեանը կը համար գրեթէ . անոր ջուրերուն կապոյտ գոյնին համար , որ Ովկիանոսին կանանչ գոյնին հետ կը հակապատկերի , ձափոնցիք դոյն կ'անուա-նեն Քուբոյիլօ կամ Սեւ Գետ Սկն բոլոր երեւ-րամասերը ողողող կը դաչի Քուբոյիլօ խոնառ ու բարեխառն կլիմայ մը ունին , նուազ մեղմ սակայն ու մանաւանդ նուազ տեւական քան լայնութիւն նոյն ստաթիւնին սակ գտնուող եւ-րոպական կամ ափերկեան կղզիներուն :

Հողին հրաքայքին բնութիւնը, կլիմաներու աշխարհութիւնը, Գուրոյիւլոյն ազդեցութիւնը Ճափոնի տուած են աշխարհիս ճոխագոյն ծաղկաբերութիւններէն մին, քանի որ բարեխառն երկիրներու, նոյն իսկ զուրտ երկիրներու ծառերուն հետ հոն կը գտնուին նաեւ պամպուկներ, շաքարեղէգ եւ արմաւենիք. ճշմարտութիւնն է որ ատենը զրոյն բերուած անկուած են, եւ շաքարեղէգը, դարնաւ միտուած, ձմեռուինն առաջ պէտք է քաղուի։ Գլխաւոր երկրագործական արտադրութիւններն են բրինձ, դարի, բակլայ, ոստ, կանեփ, ծխախոտ, թէյ, լեզակ. այն բոլոր նահանգներուն մէջ որոնց կլիման բարեխառն է, կը մշակեն թիւնի, որ չերամբերը կը մնուցանէ։

Ճափոնի կենդանիներն ալ շատ աշխարհա են։ Արշիպեղաղոսին մասնաշաղկապ եղող կապիկը, սաւրու, կը տեսնուի հոն մինչեւ լայնութեան 4-րդ աստիճանի տակ։ Այնտեղ կը գտնուին արջի, կատուի, չունի շատ մը տեսակներ, աղուէս, կզաքիս, իշղաբ, շատ մը թռչուններ, մանաւանդ ջրային թռչուններ։ Ընտանի կենդանիները յարաբերաբար սակաւաթիւ են։ 1901-ին, 1,500,000 ձի կար, 1,300,000 եղ ու կով, 2,500,000 ոչխար, 54,000 այծ եւ 200,000 խոզ։

Կարենա աշխարհէս մեկուսացած այդ արշիպեղագոսին՝ մէջ կազմուած է ժողովուրդ մը որ շատ տարբեր է ցամաքի ժողովուրդներէն, Երեւ տարբեր զայն կազմաւորած են։ Անոնները, որոնց անխառն տիպարով վերջին խումբերը Եզոի եւ Սակայի մէջ գետ կը մնան՝ բարբարոսութեան մօտիկ վիճակի մը մէջ։ Մալայանները, որ ծովու ճամբով եկած են Գիւու շիւու եւ Շիւոքու, ու յետոյ՝ մեծ կղզին։ Ուրալաններ, անշուշտ քիչ տարբեր Գորէացիներէն եւ որոնք իջան Նակաթո (Մոչիու), Հոնսոօ հարաւ-արեւմտեան ծայրը։ Ժամանակի ընթացքին մէջ, այդ տարբեր ձուլուեցան եւ բաւական համասեւ ճիւղ մը կազմեցին. այդ ճիւղին բնորոշիչ գծերն են՝ կարճ հասակ (1^մ

50^ս միջին հաշւով՝ այրերու համար), քրունդները քիչ մը կոր, առողջ եւ ուժեղ մարմին, կարճ գլուխ, Սակայն, կարեւի է զանազան երկու տիպար. առաջնոյն պատկանող այրերը թուի մօրթ ունին, կարճ ու հաստ անդամներ, խոշոր ոսկորներ, կարճ դէմք, ցած ճակատ, աչքերը գրեթէ ուղղագիծ, ապակի քիթ, լայն բերան, կզակին ոսկորները չեղտուած, երկրորդ տիպարին պատկանողները բաց գեղին գոյն

ԲՆԱՆԿԱՐ (Հոգեւոր)

(Բնիշի Revue Universelle)

ունին, երկայն դէմք, աւելի մեծ աչքեր բայց չեղ. Թիթեօրէն արծուաճոյ քիթ. այս տիպարին՝ ազնուականներու տիպարը նկատուած՝ չափազանցուած է որ կը գտնուի նկարչներու եւ փորագրիչներու գործին մէջ, Պետութիւնը ունի 50,000,000 բնակիչ, որոնց 3,000,000ը Ֆորմոզայի մէջ են։

Ճափոնական լեզուն կցողական է. քորէե-

Բէնի պէս, ան ալ կը մերձակոյր, մանաւանդ յօրինուածքի տեսակէտով, ուրաջ-ալթիայան լեզուներուն, թրքերէնի, հունգարերէնի, ֆին-լանտերէնի . բայց յոգովորդական լեզուն կը տարբերի դրական լեզուէն, որուն երկու եր-թորդը չինական բառեր կը բաղկանայ . չինա-կան միավանկները զաղափարաիններով կը ներ-կայացուին . իսկ ճափոներէն բաղմամբանկները գրելու համար, վանական երկու այբուբեն կը գործածեն :

Ճափոնցիք կը կարծեն թէ Քրիստոսէ առջ 660/ին է որ իրենց առաջին միջատուն կամ թեւն ծոն, ձիմու, զա՛ բարձրացած է . կարելի է ընդունել թէ այն ասուն արշաւանքներու չքմանը վերջացած էր . մօտ հազար տարի պէտք եղաւ որպէս զի Աինոսները, Ուրալեաններն ու Մալայեանները միմեան միջատօին իշխանութեան տակ . Ճափոնացիք այն ասուն յարաբերութեան մօտն Վորէայի հետ, որմէ ընդունեցան պուտ-տայականութիւնը եւ չինական քաղաքակրթու-թիւնը . իրենց պատմութիւնը համառօտակի ամփոփելու համար, կարելի է անոր մեծ գծերը բաղդատել Քրիստոսական պատմութեան մեծ գծե-րուն հետ : Ինչպէս Մերովինգեանք եւ Քարլո-վինգեանք ուղեցին Հռոմէայեցեաց կեդրոնացեալ միապետութիւնն ընդունելու հարկապէս Գալ-լիոյ մէջ հաստատուած ալլելալ ժողովուրդնե-րը, միջատունն ալ ուղեցին արշիպիղագո-սին եկած տիրացած ցիղերը եւ նուաճուած Աի-նոսները հարկադրել չինական կեդրոնացեալ միապետութեան ընծիմն ընդունելու : Բայց Յրանալի ու Ճափոնի մէջ, ընկերութիւնը, դեռ շատ բարբառօս, չէր կրնար ճկիւլ այդ կեր-պարանափոխութեան. եւ այն անիշխանութեան շրջանին մէջ որ յովորդեց կեդրոնական իշխա-նութեան սնկումին, հազարաւոր աւատական իշխանապետութիւններ կազմուեցան : Երկու երկիրներուն մէջ ալ, աւատական աբբայատուն մը դարերով ջանաց կեդրոնացեալ միապետու-թիւնը վերահաստատել՝ գործածելով այն մի-ջոցները զոր ինքն իսկ աւատականութիւնը կ'ընծայէր, ամուսնական դաշնակցութիւններ, հպատակութեան պայմանագրեր, նուաճում փոքր, յետոյ մեծ աւատառուներու . ինչպէս Յրանալ ունեցաւ Քաբլթեանները, Ճափոն ու-

նեցաւ Մինամոթօները, բայց մինչդեռ առաջին-ները իրաւագուրի բրին քարոյնմիան հարստու-թիւնը, Մինամոթօները միշտ յարդեցին միա-տօին վեհապետական իրաւունքը, այդ իրա-ւունքը զուտ անուանական գարձնելով հան-դերձ, եօթը դար երկիրը կառավարեցին շոկուն կամ դինուորական աթոռակալ (règent) անու-նով :

(Ճարտնակեցի)

ԼԱ ՄԱԶԼԻԻԷԻ

Ք Ր Ո Ն Ի Կ

Համգտնակութիւն ի նպատակ Կովկասի առ-կանակներուն . — Փարսիի հայ եկեղեցւոյն Հոգաբարձութիւնը հանգանակութիւն մը բա-ցած է ի նպատակ թաթարական զազանութիւն-ներն արկածուած Կովկասի մեր եղբայրներուն : Պէտք է որ Փարսիի բոլոր Հայերը մասնակցին այդ հանգանակութեան :

Արաբայոյ . — Պ. Գէորգ Մելիք-Կարազեղ-եան, որ ծանօթ է Անանիճի ընթերցողներուն այն քանի մը ծանրախօս եւ կրակոտ յօդուած-ներով զոր հրատարակեց այս էջերուն մէջ, սկսած է Թիֆլիսի մէջ հրատարակել ամենօրեայ մեծ թերթ մը, Արշալոյս անունով : Առաջին թիւերը զոր ստացանք, ցոյց կուտան որ Արշա-լոյսը պիտի ըլլայ շատ ալլազան ու ճոխ պա-րունակութեամբ, գիտակից խնամքով խմբա-րուած օրկան մը :

Մեծ հաճեցողով խմցանք նաեւ որ Նոր Դարը վերականգնէ և հրատարակուի :

Ուազմիկ . — Մայաւարաբութեան մը զոր կը ստանանք Ֆիլիպէէն, կ'իմանանք թէ Ռուբին Զարդարանի խմբագրութեամբ ի՞նչ օրէն պիտի սկսի հրատարակուիլ այդ քաղցրին մէջ՝ չա-բաթը երկու անգամ լոյս տեսնող լրագիր մը գրական եւ քաղաքական, «Իսադիկ» անունով : Զարդարանի մեր նոր գրականութեան ամենէն ինքնատիպ, ամենէն հայադրոյժ գրողէաներէն մին է : Կուգայ Զարդարանքի երկրին, ուր աչ-քովը տեսած է արհաւիրքները, եւ ուր ինքն իսկ անաւորապէս տառապեցաւ թուրք գնահա-ններուն մէջ . իր թերթը՝ շատ տեսակէտներով շահական պիտի կրնայ ըլլալ :